

ΜΟΝΗ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ
KAISARIANI
MONASTERY
ΑΘΗΝΑ / ATHENS

ΚΕΜΕΝΑ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΑΔΑ ΙΑΣΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΣ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ & ΚΑΛΛΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ ΖΑΡΗΠΟΥΛΑΣ ΧΙΝΑΣ - OFFICE 20H.
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΕΑ

ΕΠΙΧ. Α.Κ. ΠΑΝΤΗΓΕΩΤΗ ΑΙΓΑΙΟΝΟΥ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΟ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟ ΤΟ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟΝΟΣ ΚΙΝΗΣ ΟΠΑΠ Σ.Α.
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΤΟ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟ ΤΟ ΚΑΙ ΑΙΓΑΙΟΝΟΣ ΚΙΝΗΣ ΟΠΑΠ Σ.Α.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ
t: 210 7236619

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - HELLENIC REPUBLIC
Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού
Ministry of Culture & Tourism

2011 © ΤΑΜΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
2011 © ARCI ARCHAEOLOGICAL RECEIPTS FUND
www.apr.gr

Χρηματοδότηση: έκδοση: ΟΠΑΠ Α.Ε.
Edition sponsored by ΟΠΑΠ S.A.

24 σελ.

ΜΟΝΗ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ
KAISARIANI
MONASTERY
ΑΘΗΝΑ / ATHENS

www.visitgreece.gr

ΜΟΝΗ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Η Μονή Καισαριανής βρίσκεται σε κατάφυτη κοιλάδα, στη δυτική πλαγιά του Ύμεττου. Στις πηγές αναφέρεται ως Καισαριανή, όνομα ανεπιβεβαιωτης προέλευσης, Κυριανή, Σάνκτα Συριανή, κατό τη Φραγκοκρατία, και μαζί του Κατς Μησι από τους Οθωμανούς. Το πρώτο χριστιανικό κέντρο είχε ιδρυθεί νοτιοδυτικά της μονής, στο λάφι του Κοιμητηρίου των Πατέρων ή Φραγκομονάστηρου, σε θέση που κατοπτρεύει το λεκανοπέδιο της Αθήνας και τον Σαρωνικό κόλπο. Εδώ σώζονται τα ερείπια βυζαντινού ναού, του Ιδου αι., που κτίστηκε στα θεμέλια τρίκλιτης βασιλικής του Σου-βου αι., ο ναός του Αγίου Μάρκου, εποχής Φραγκοκρατίας και ο ναός των Ταξιαρχών, 17ου αιώνα, κοιμητηριακός της μονής. Στα τέλη του Ποιησιών η μονή «εγκαταστάθηκε» στη σημερινή της θέση.

The Monastery of Kaisariani lies in a verdant valley on the western slopes of Mt. Hymettus. The sources refer to it as "Kaisariam", a name of unconfirmed origin, "Kyrlau", "Santa Siriani" during the period of Frankish rule, and the Monastery of Koç bası ("Ram's Head") during the Ottoman period.

The first Christian center had been founded southwest of the Monastery on the hill of the Cemetery of the Fathers or Frangomastri at a location overlooking the basin of Athens and the Saronic Gulf. Here are preserved the ruins of a 10th century Byzantine church built on the foundations of a 5th-6th c. three-aisled basilica, the church of Agios Markos (St. Mark) of the Frankish period, and the 17th century church of the Taxiarachs, the monastery's cemetery church.

In the late 11th c., the monastery was moved to its present location.

Προστατεύεται από οικυφωματικό περίβολο με δύο πύλες εισόδου, ανατολικά και δυτικά. Εξωτερικά της, ανατολικής πύλης, αναβλύζει πηγή μέσα από μια μαρμότινη κρισικεφαλή, στα τουρκικά Κοτζή Μπασοί, από την υδροφόρο του αρχαϊκού Παρθενώνα. Η μονή ήταν από την ίδρυσή της οικουμενική, δηλιδή μητρογάταν απενθύσεις στο Πατριαρχεῖο Κανονιστικού πολέμου, και έτσι παρέμεινε εκτός από μικρά διοικητήματα, κατά τα 18ο αιώνα, απότελος της Μητροπολίτη των Αθηνών. Υπήρξε οικονομικά ιωχείρι, κύριη ηπική πηγή γαϊδεών που κατείχε, την παραγωγή του φυματισμένου μελιού και την αιωνιλογίη της από κάθε φορολογία καθ' όλη την πορεία της. Διέθετε πλουσιότατη βιβλιοθήκη και αποτέλεσε πνευματικό κέντρο για την πόλη της Αθήνας. Κατά την Τουρκοκρατία διετέλεσαν ηγοιούμενοι και μονακοί, λιγοτελοί και διδύμοικαλοι των Σχολών της Αθήνας. Με διάταγμα της Αντιβασιλείας του Όθωνας το 1833, η μονή Καισαριανής συγκαταλέχθηκε σε 417 μονές που διελύθηκαν, διάτι διεθετούν λιγότερους από τέσσερις μονακούς. Το 1921 κηρύχθηκε πρακτισολικός χώρος και περιήλθε στη δικαιοδοσία της Αρχαιολογίας Υπηρεσίας.

Από τη βυζαντινή περίοδο διατηρείται σήμερα μόνον ο κυρίων: νικής και ο λουτρώνας; Στη μικρής οικονομικές έρευνες εντοπίσθηκαν λείψανα βυζαντινών χρόνων της νότιας πτέρυγας των κελιών, του περιβόλου και της φράστας. Ο νούς της μονής (καθολικό), σταυροειδής, εγγεγραμμένης, τετρακινίνας Πάνα-Ιησού αι., είναι σφιερωμένος στα Ειαδόδια της Θεοτάκου. Η αικιονιά έχει κατοικείσθει κατά το πλινθοπέριφλειστο σύστημα, ο τρουλός είναι οκτάπλευρος, με ευύγραμμο οδοντωτό γένος, ενώ τα παράθυρα του Ιερού Βήματας καταστήπιται με περίτεκνο πλινθόνιο τύμπανο. Η βόρεια πλευρά διαμορφώνεται με πλαστικότητα, καλώς προβάλλονται εξωτερικά οι τοίχοι της βόρειας κεραίας και φέρουν το ρύθμο του καλδ λαζαρέμενο παραδίλιθο. Η λιτάνη της, η κυθαράιη των γραμμάν, η αρμινία των αναλογιών και η ίρεμη πλαστικότητα των δύκων σπηλιών της αναβλύσεις του κλασσικού ιδεώδους, οπως αυτό διαμορφώθηκε κάτω από την επίδημη που πλειάζει τα ιατρικά και ιρανικά και μαρτυρούν την επίδραση της βιωματικής αξέσης, με τα αρχαία ιστάμενα μυτικά της Αττικής.

Ο ναρθήκος στεγάζεται με κομψό τρουλό στο κέντρο και καμάρες σκατέρωμα. Προστέθηκε δυτικά του ναό το 17ο αι., καθώς και το μονάκι της θυλασσικής, μαρμάληρια του Αγίου Αντωνίου στα νότια. Η αρχική σημαργάφηση έκει καθεί. Η παλιότερη σωζόμενη τουρκογραφία μορφή Θεοτάκου Δεομένης Ήσου σιάνω. Βρίσκεται στα νότια τοίχο του καθολικού, εξωτερικά, και περιλαμβάνεται αμέριμα από παρεκκλιθήσια του Αγίου Αντωνίου. Οι τοιχογραφίες του καθολικού, των αρκών του Ίου αι., έχουν φιλοτεχνήθη από δύο μοναχούς, ζωγράφο ακαδημαϊκής ποιοτείας. Λικαλούνται το καθεδράλιο κατά τους βυζαντινούς κράνους εικονογραφικό πρόγραμμα.

Ο νάρθηκας, σύμφωνα με την επιγραφή πάνω από τη θύρα εισόδου, αγιογραφήθηκε ως 1682 πιού των Πλεινομονήσιων Ιωάννη Υπατού, με δύο πόρτες στον Εαρηνό του ευγενεύς και λογιώτατου Μπενιζέλου, γιου του Ιωάννη. Ο Ιωάννης Υπατούς είναι λαϊκός ζωγράφος και χαρακτηρίζεται από έντονη αιφνηγματικότητα αλλά και ιδιαιτερή της αριγκωσης των σκηνών στο χώρο. Στην ίδια περίοδο εντάσσεται η αγιογράφηση του παρεκκλιθού του Αγίου Αντωνίου.

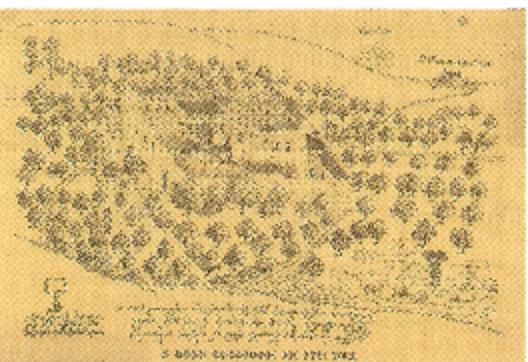
Δυτικά του κεθολικού βρίσκεται το συμικρότημα της τράπεζας, με τοιχιζόντανών χρόνων, που έχει ανεγερθεί στα ερείπια της βυζαντινής. Πρόκειται για ένα αυτοτελές επιμηκες κτήριο, που χωρίζεται σε τρεις επιμέρους χώρους. Η τράπεζα, χώρας εστίασης των μοναχών, είναι ορθιωγώνιας κάτοψης, θολοσκεπής, με τυφλά αψιδώματα στους μακρούς τοίχους. Στη βάρεια στενή πλευρά της δικαρφάφωνέ ειναι μικρή κόγκη, όπου και η θέση του γηγούμενου. Ακολουθεί ο προθίλιμος, που κρύβεται και αις αιματηράκια για την αποθήκευση τροφίμων, και η εστία, το μαγειρείο, που κλίνεται με οφαίρια θάλικ, υπό το κέντρο του σπινθέτου υψώνεται η κοποδόχος.

Ο λουαριόνας ήτη μονής, οινύχρεων με το καθολικό, αποτελεί ένα από τα ελάχιστα δείγματα μοναστηριακών λουτρών που σώζονται στον ελλαδικό χώρο. Στεγάζεται στο κέντρο με καμηλό οικαγωνικό τραύμα και η τοιχοποίηση, κατά τα πλινθοτυφλιστικά συστήματα, είναι άσια με του καθολικού. Η καπασκευή του αικολουθεί τον αρχιτεκτονικό τύπο των λουτρών, που τελειώνεται με τη ριματή εποχή και συνεκίστηκε αργότερα και στους οθωμανικούς χρόνους. Τα κεριά έχουν τριπλή διάταξη. Δυτικά βρίσκεται το διομέρισμα για το ψυχρό λουτρό (frigidarium), στο κέντρο για το χλιαρό λουτρό (tepidarium) και ανατολικά το διομέρισμα για το θερμό λουτρό (caldarium). Η θέρμανση των νικρών και των κώρων υπάγεται με το υδρότυπο της υπόκαυσης. Κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο, το παρεκκτικό κτήριο των λουτρών εγκαταστάθηκε σε ένα διώροφο κτηριακό συγκρότημα, που εκτείνεται μέχρι των οχυρωματικών περιβόλου. Στο νοτιοστοιχικό τμήμα του υψωνόταν όρφος με κελιά, όπως δηλώνεται στο σχέδιο του Ρώσου μοναχού Β. Βαρισκή (1745) και σπιθεβανθήστη από την αναστοική έρευνα. Το κτήριο των λουτρών κατακώσθηκε και στη θέση του εγκατοστάθηκε ελαιοτριβείο. Κατά τις εργασίες αποκατάστασης, τη δεκαετία του 1950, αποκαλύφθηκε το μεγαλύτερο τμήμα του κτηρίου του λουτρών.

Κατά μήκος της νότιας πλευράς του περιβόλου υπήρχε πιπετεκή η κύρια διώροφη πτέρυγα των κελιών, μεταβυζαντινών χρόνων, στην οποία παρεμβάλλεται τριάρχοφη πύργος, γνωστός ως «των Μπενιζέληων». Το κελιό είναι μικρό καμαροσκεπή δωμάτιο, με θύρα, παράθυρο και μικρή κοιχητή-εικονοστάσιο. Από αναστοική έρευνα διοπιστώθηκε ότι θεμελιώνεται στα ερείπια βυζαντινών κελιών. Από τη διώροφη ερειπωμένη δυτική πτέρυγα, στα ιασόγειο φιλοξενείται το φυλακείο και το εκδοτήριο εισιτηρίων του αρχαιολογικού χώρου.

It was protected by a fortification wall with two entrance gates to east and west. Outside the eastern gate, a spring gushed through a marble ram's head (Koc bası in Turkish) spout from the Archaic Parthenon. From its founding, the monastery was stavropegial, i.e. it fell directly under the jurisdiction of the Patriarchate of Constantinople. It remained thus except for brief periods during the 18th c., when it was subject to the Metropolitan of Athens. Financially it was powerful, thanks to extensive land-holdings, its renowned honey production, and tax-exempt status throughout its history. It possessed a very rich library, and was an intellectual center of Athens. During the Ottoman period, monks, scholars and teachers from the various schools of Athens served as hegumens (abbots). During the regency of Othon in 1833, Kaisariani Monastery was by decree included among the 412 monasteries that were dissolved because they had fewer than five monks. In 1921, it was declared an archaeological site and came under the jurisdiction of the Archaeological Service.

Today only the main church and the bathhouse are preserved from the Byzantine period. In small-scale excavations, the Byzantine remains of the south wing of cells, the wall, and the refectory have been identified. The 11th-12th c. cruciform four-columned monastery church (catholicon) was dedicated to the Presentation of the Virgin. The masonry was constructed in the cloisonné system; the dome was eight-sided, with a straight dentil cornice. The sanctuary window was adorned with an ornate brick drum. The north side was sculpturally rendered, since the north wall protruded on the exterior, carrying arches of well-hewn limestone. Simplicity, clean lines, harmonious proportions, and the calm plasticity of volumes reflect the revival of the classical ideal as it was formed under the influence of the Attic landscape and light, and testify to the influence of the experiential relation with the ancient monuments of Attica that remained standing. The narthex was roofed by a low dome at its center and by arches on either side. It was added to the western side of the church in the 17th c., as well as the one-room, vaulted chapel of Agios Antonios on the south.

Γενικά Αρχεία του Κράτους - Συλλογή Χαρακτικών
General State Archives - Engravings Collection

The original painting has been lost. The earliest preserved mural, a 14th c. figure of the Virgin Orans, is on the exterior south wall of the catholicon, today incorporated into the chapel of Agios Antonios. The murals in the catholicon, dating to the early 18th c., were executed by an apprentice painter with academic training. The established Byzantine iconographic program was followed.

According to an inscription above the entrance door, the narthex was painted in 1682 by the Peloponnesian Ioannes Ypatos, at the expense of the noble and learned Benizelos, son of Ioannes. Ypatos was a folk painter characterized by intense narrative and a classical perception of the spatial organization of scenes. The paintings in the chapel of Agios Antonios fall within the same period. West of the catholicon was the Post-Byzantine complex of the refectory, built over the ruins of the Byzantine one. This was a self-contained, long and narrow building divided into three separate spaces. The refectory proper, where the monks dined, was rectangular in plan and domed, with blind apses in its long walls. On its northern narrow side, a small niche was created where the abbot's place was. This was followed by the antechamber, which also served as a pantry for storing food, and the hearth, i.e. the kitchen, which was covered by a spherical dome through whose center the chimney rose.

The monastery's bathhouse, which was contemporary with the catholicon, is one of only a very few examples of monastery bath installations preserved in the Greek world. Its center was covered by a low octagonal dome, and its cloisonné masonry system was similar to that of the catholicon. In construction it follows the architectural type that was perfected for baths in the Roman age and later continued during the Ottoman period. The building was tripartite: to the west was the room for cold baths (frigidarium). In the center that for lukewarm baths (tepidarium), and to the east, that for hot baths (caldarium). The water and rooms were heated by a hypocaust system. During the Middle Byzantine period, the prominent bath building was incorporated into a two-storey building complex extending as far as the fortification wall. In its southern section, there arose an upper storey with monks' cells, as indicated on the plan drawn by the Russian monk B. Bariskij (1745) and confirmed by excavation. The bathhouse was buried and an oil press was set up in its place. The greater part of the bathhouse was revealed in the course of restoration works during the 1950s.

During the Post-Byzantine period, the main two-storey wing of monks' cells developed along the south side of the enclosure wall, into which the three-storey "Benizelou tower" was inserted. The cells were small, vaulted rooms with a door, window, and small niche-iconostasis. Excavation established that it was built over the ruins of Byzantine cells. The ground floor of the abandoned west wing houses the archaeological site's guardhouse and ticket office.